

Рэцэнзіі

У. А. Наумовіч. **Шляхамі арлянят (проза «Маладняка»)**.—Мінск: выдавецтва «Універсітэцкае», 1984.—176 с.

Сёння, калі беларуская савецкая літаратура дасягнула небывалых вышынь, узрастае цікавасць да яе вытокаў, калі ішло фарміраванне саміх асноў сацыялістычнага рэалізму. Гэтыя патрабаванні ў значнай ступені задавальняе кніга У. Наумовіча «Шляхамі арлянят (проза «Маладняка»). У ёй разглядаюцца шляхі развіцця, жанравыя, стылёвыя, ідэйна-эстэтычныя пошукі, здабыткі і страты, праблемы станаўлення прозы першага і найбольш масавага літаратурнага аб'яднання камсамольскіх паэтаў і празаікаў, якое да стварэння Саюза пісьменнікаў з'яўлялася тым гарнілам, у якім загартоўваліся маладыя літаратурныя сілы рэспублікі. Манаграфія запаўняе існуючы прабел у даследаванні шляхоў развіцця беларускай савецкай літаратуры, бо дасюль вучонымі дэтальна прааналізаваны толькі літаратурна-грамадская дзейнасць і паэзія «Маладняка».

Янна Купала назваў пісьменнікаў аб'яднання «Маладняк» арлянятамі. Ідучы шляхамі арлянят, даследчык добра перадае атмасферу літаратурнай творчасці тых дзён (1923—1928 гады), даносіць дыханне часу і трапіна паказвае спецыфічнасць стылю і пафасу твораў маладых. Аналіз грунтуецца на багатым фактычным матэрыяле (разглядаецца проза звыш 40 маладых аўтараў), многія з твораў разглядаюцца ўпершыню. Побач з творчасцю вядомых сёння празаікаў, такіх, як М. Зарэцкі, К. Чорны, М. Лынькоў, П. Галавач, С. Баранавых, Хв. Шынклер, Р. Мурашка, так і менш вядомых сённяшньому чытачу (С. Хурсік, А. Дудар, А. Вечар, Б. Мікуліч, Я. Нёманскі і інш.) разглядаюцца дзейнасць і проза вялікай арміі маладнякоўскага пісьменніцкага актыву, пачынаючых аўтараў з адда-

леных куткоў рэспублікі, тых, хто друкаваўся тады ў разнастайных літаратурных дадатках, альманахах, зборніках, часопісах шматлікіх філій «Маладняка».

Яшчэ адна асаблівасць кнігі У. Наумовіча—даследаванне шляхоў станаўлення маладой беларускай савецкай літаратуры вядзецца ў рэчышчы агульных заканамернасцей развіцця рускай савецкай літаратуры, у супастаўленні з росквітам усёй шматнацыянальнай савецкай літаратуры, што дазваляе аўтару паказаць адзінства шляхоў развіцця братніх літаратур, іх сарцавінную ідэйную агульнасць. Гэта адчувальна сказваецца на распрацоўцы праблем гуманізму савецкай літаратуры, новага героя, абноўленага ладу жыцця.

Пераканаўча раскрыты ў даследаванні кіруючая роля партыі ў арганізацыі літаратурнага жыцця рэспублікі, сувязі «Маладняка» з камсамолам, актыўны ўдзел маладнякоўцаў у грамадска-палітычным і культурным жыцці. Тэма партыі, ленінскага камсамола і іх раскрыццё ў творах маладых складае таксама адзін з галоўных напрамкаў літаратуразнаўчага аналізу ў кнізе.

Многа ўвагі ўдзяляе аўтар аналізу асаблівасцей распрацоўкі маладой паслякастрычніцкай прозай праблем горада і вёскі, увасаблення пафасу стваральнай працы, новай сацыялістычнай рэчаіснасці. Асаблівай распрацаванасцю і грунтоўнасцю ідэйна-эстэтычнага аналізу твораў прозы, арыгінальным падыходам вылучаецца ў манаграфіі раздзел, дзе раскрываюцца складаныя, а часам супярэчлівыя маральна-этычныя пошукі маладых пісьменнікаў, распрацоўка імі праблем кахання, шлюбу, шчасця і грамадскага абавязку, вобраза жанчыны новага часу, асобы і калектыву, пераемнасці пакаленняў. Пераканаўча даводзіцца, што гэта былі пошукі новага героя сучаснасці, яго духоўнага абнаўлення ў працэсе сацыялістычных

пераўтварэнняў. У манаграфіі, такім чынам, зроблена спроба вызначыць этычна-канцэптуальныя асновы раньняй савецкай беларускай прозы.

Маладнякоўскія апавесці гераічнага зместу з элементамі прыгодніка-дэтэктыўнага жанру да У. Наумовіча, на наш погляд, у беларускім літаратурнаўстве асобна не аналізаваліся. Пра гэтыя апавесці, як правіла, гаварылася ў негатыўным плане. Аўтар доказна сцвярджае пра нараджэнне новай жанравай формы, пра своеасаблівы мастацкі феномен — адлюстраванне часу ў спецыфічных мастацкіх структурах — зарадак героіка-прыгоднікаў апавесці. Адказваючы на пытанні, чаму тыя творы, фейерычна ўспыхнуўшы, гэтак жа хутка і згаслі, аўтар падкрэслівае, што ў выніку механічнай эксплуатацыі аднойчы ўдала знойдзенай формы нараджаўся шаблон, які і прывёў да распаду формы, да выраджэння жанру.

У даследаванні зроблена спроба раскрыць «сакрэты» росту рамана маладых, першых беларускіх буйных эпічных палотнаў. Разглядаецца ўзнікненне іншых жанравых форм маладнякоўскай прозы: апавяданьня-імпрэсій, вершаў у прозе, лірычных замалявак. Вызначаюцца стыльовыя асаблівасці твораў «Маладняка», даецца глумачэнне характэрнай для таго часу так званай «арнаментальнасці» ў прозе.

Манаграфія У. Наумовіча напісана змацяляльна, з узрушэннем, а месцамі нават запальчыва і катэгорычна. Аднак гэта ніколі не зніжае каштоўнасці кнігі, дзе грунтоўна разглядаецца проза «Маладняка». Яна будзе змястоўным дапаможнікам выкладчыкам і студэнтам, усім, хто любіць жывое мастацкае слова, цікавіцца шляхамі станаўлення беларускай савецкай літаратуры.

А. А. Сычоў.

Ф. М. Рожкова. Вопросы обучения иностранным языкам в средних профессионально-технических училищах. — М.: Высшая школа, 1984. — 184 с.

Методические рекомендации, изложенные в книге, построены на принципах реализации всего комплекса целей обучения, обусловленных современным уровнем развития психологии, педагогики, лингвистики и других смежных наук психолого-педагогического цикла. Эти принципы заключаются в следующем: акцент на коммуникативную направленность процесса овладения иностранным языком; тенденция к совершенствованию общих учебных умений (формирование основ филологического образования в опоре на межпредметные связи); широкое использование метода моделирования; связь аудиторной и внеаудиторной работы (использование внеклассной деятельности учащихся

как возможности продемонстрировать свои знания и умения по иностранному языку); оптимизация урока; совершенствование планирования педагогического процесса с помощью учебно-методического комплекса и, в конечном счете, целенаправленное управление всем учебно-воспитательным процессом.

Для автора характерно новаторское решение методических проблем. Нетрадиционность подхода находит, в частности, отражение в широком использовании моделирования. Творческое использование данных таких дисциплин, как теория коммуникации и текстуральная лингвистика, дало возможность автору перешагнуть ограниченные рамки структурно-функционального подхода к обучению языку, который по традиции сводился к построению однотипных фраз по образцу на уровне предложения. В дополнение к структурно-функциональному подходу Ф. М. Рожкова разрабатывает комплекс приемов по методу моделирования на сверхфразовом и текстовом уровнях. Именно такое моделирование лежит в основе уровневого принципа обучения речи.

В разделе обучения грамматике автор в целях более четкого представления о последовательности работы приводит модели обучения активной и пассивной грамматике. Порядок проведения фонетической зарядки также зафиксирован в соответствующей модели. Объектом моделирования становится работа преподавателя в течение достаточно длительного учебного периода. Такой характер имеют модели деятельности преподавателя в период коррективно-адаптивного курса и опытного обучения.

Высокий теоретический уровень изложения гармонически сочетается с постоянным стремлением автора поделиться с читателями конкретным опытом работы, приблизить книгу к повседневным нуждам аудитории. Ценными в этом смысле являются такие включенные в книгу материалы, как «Программа коррективно-адаптивного курса», «Перспективно-тематический план» (с. 109), «Примерная схема наблюдения и анализа урока» (в приложении).

Книга изобилует конкретными описаниями работы по совершенствованию произношения, обучению лексике, грамматике, привитию навыков и умений говорения. Автор специально останавливается на методике работы с газетой, словарем, описывает приемы работы с пословицами, стихотворениями и т. д. При этом наряду с традиционными аспектами работы над языком читатель найдет некоторые новинки. В качестве примера сошлемся на описание «Недели иностранного языка» в разделе «Внеурочная работа».

В заслугу автору следует поставить то, что им впервые создана теория уровней обучения речи. Подобный